

strukturo drugih družbenih pojavov. Ko sta predstavljala široko problematiko, sta morala opustiti marsikatero podrobnost, da bi se ne izgubilo bistvo. Zato pa sta često izkoristila določeno znano področje kot laboratorij, kjer sta preizkusila in ponazorila uporabnost. Delo je nekaka vez med dosedanjimi historičnimi in deskriptivnimi študijami na eni ter abstraktno-teoretičnimi na drugi strani. Današnje raziskovalne težnje geografije prometa so usmerjene v kvantitativne metode ob velikem izboru že dokaj solidnih podatkov. Marsikateri raziskovalec bo našel v knjigi, ob sodobni in jasni opredelitvi narave problema, mnogo koristnih napotkov, predvsem pa tudi snovi za razmišljanje in nadaljnje razvijanje.

A. D. Couper, *The Geography of Sea Transport*, Hutchinson University Library, London, 1972, 208 strani, 13 skic, 25 tabel.

Ceprav je v mednarodni literaturi geografije prometa še največ napisanega o morski plovbi, je vendar delo dobrodošlo. Pojavlja se v času velikih tehnoloških sprememb, še posebno hitrega razvoja morske plovbe. Knjiga je koristen doprinos geografiji morja. Geografijo morja premotriva v kompleksu ekonomskih, socialnih in fizično-geografskih vidikov.

Delo je razdeljeno na 10 poglavij. V začetnih obravnava glavne razvojne poteze morske plovbe, nato pa si sledijo poglavja, ki obravnavajo fizično-in družbeno-geografske pogoje, predvsem pa razvoj tehnologije ter nove oblike in metode sodobne plovbe: svetovna morska pota, tendence modernega brodarstva, klasični suhi in tekoči tovor, njegova pota, oblike in organizacije prevoza, razne nove oblike prevoza razsutega tovora in t. i. združenega tovora (npr. pre slung, paletizacija, kontejnerizacija, roll-on/roll-off, lift-on/lift-off, BCU-Lash in Seabee itd.), obalno plovbo ter odnos morske plovbe do dežel v razvoju. Knjiga daje vrsto tehnoloških, ekonomskih in metodičnih podatkov, brez katerih je današnje spoznavanje in proučevanje velikih trgovskih tokov in samega prometa nemogoče. Zelo zanimivi so odnosi med raznimi tehnološkimi ali pa političnimi vzroki in geografskimi posledicami, ki često na hitro temeljito vplivajo na razvoj in geografsko podobo. Tako npr. je prekinitev prometa v Sueškem prekopu omogočila razvoj velikih tankerjev, to je povzročilo usmeritev prometa v velika pristanišča. Uvedba kontejnerjev je skrajšala bivanje ladje v pristanišču od 50 % na 12 % celotnega ladijskega delovnega časa, kar je zmanjšalo na polovico potrebe po pristaniškem delavstvu, hkrati pa je zahtevalo nove naprave in dobro urejen promet v zaledje. To pa je zopet povzročilo selekcijo pristanišč. Velike in posebno prirejene ladje so močno znižale prevozne cene, zato se zdaj pojavlja blago, ki prej ni preneslo večjih prevoznih stroškov že na oddaljenih tržiščih, to pa spet povzroča geografske spremembe v proizvodnji.

Delo je podprto s številnimi novejšimi izvirnimi podatki in primeri, ki vključujejo še leto 1972, in z bogatim izborom literature.

Marjan Žagar

Iz tuje geografske književnosti

E. M. Maksimov, *Problemy oledenjenja zemli i ritmy v prirode*, Leningrad 1972, 294 strani.

Vrednost knjige je nedvomno v tem, ker avtor ne obravnava pleistocenske poledenitve samo z enega vidika in tudi ne samo z vidika ožjih regionalnih spoznanj, temveč jo obravnava v nenavadno široki luči. Če k temu dodamo še zelo sistematičen raziskovalni pristop, stvarni in metodološki, pa seveda vseskozi dialektično zasnovana stališča, je na dlani, da se je s knjigo vredno pobliže seznaniti.

Maksimov je dolgoletni terenski raziskovalec na tem področju, saj je dolga leta proučeval poledenitev domala v vseh gorstvih Sovjetske zveze.

Poleg tega pa avtor hvalevredno upošteva in kritično pretresa tudi spoznanja tuje literature o gorskih poledenitvah drugod po svetu. O tem priča tudi širok izbor uporabljenih virov na koncu knjige. Ta širok, rekli bi planetarni pogled, ki ga knjiga izžareva, je v marsičem koristen tudi za naše razmere, ko preradi vrednotimo geomorfološke in druge poteze pleistocenske dobe preveč v »alpski«¹ luči.

Maksimov najprej obravnava splošne geomorfološke in glaciološke poteze, ki pričajo o stadialnem značaju gorskih poledenitev. V nadaljevanju razčlenjuje avtor stadialna umikanja ledenikov zadnje pleistocenske poledenitve v najrazličnejših gorstvih po svetu. Posebno pomembno je poglavje, v katerem govori Maksimov o morfoloških, morfometrijskih in kronoloških zakonitosti, ki odsevajo v dinamiki holocenskih gorskih ledenikov. V nadaljevanju pa osvetli tudi teoretične osnove gorske poledenitvene dinamike in prikaže njene splošne zakonitosti zlasti za dolinske ledenike. V naslednjem poglavju pa zajame avtor tudi še kontinentalno poledenitev in njeno povezanost z gorskimi ledeniki ter se zadrži zlasti pri kronološki in vzročni vzajemnosti obeh vrst poledenitev in to tako za recentno kakor za pleistocensko dobo. Pri slednji posveča pozornost zlasti mladopleistocenskemu razvoju.

Še širše poglede odpira knjiga v poglavju, kjer proučuje avtor poledenitvene stadije z istočasnimi ritmi potresne aktivnosti, tektonike in vulkanizma na zemlji, pri čemer opozarja na ustrezno časovno skladnost te dinamike. Maksimov zato meni, da ritmična razvoja shema gorskih poledenitev ne velja samo za procese, ki se odvijajo v hidrosferi in atmosferi, temveč tudi za procese, ki potekajo v sami litosferi.

Na osnovi teh in drugih proučitev (upošteva tudi denudacijske terase v gorskem svetu ter abrazijske terase ob današnjih obalah) dokazuje Maksimov splošno razvojno ritmičnost pleistocenske dobe. Pri tem se sklicuje tudi na Milankovičevo astronomsko teorijo klimatskih kolebanj oziroma na njegovo krivuljo sončne aktivnosti. Ko jo na novo osvetli, jo s tem pravzaprav znova oživi, saj so jo v zadnjem času po svetu precej zanemarili. Pri tem opozori, da je treba Milankovičevo krivuljo interpretirati z interferenco različnih razvojnih ritmov in ne samo v luči enega ritma kot doslej. S tem v zvezi Maksimov poudarja zlasti prepletanje 40700-letnega (geološkega oziroma klimatskega) ritma, nadalje 1850-letnega ter dvojnega 11-letnega (to je 25-letnega) ritma.

Maksimov je tako sestavil za pleistocensko dobo novo razvojno shemo paleogeografskih sprememb na zemlji. Obenem pojasnjuje vzajemnost ritmičnih pojavov na zemlji. Na osnovi teoretične sheme, ki jo je izdelal za pleistocensko dobo, predvideva avtor paleogeografske spremembe, do katerih naj bi prišlo na zemlji v naslednjih tisočletjih.

Darko Radinja

Leont'ev O. K. in Saf'janov G. A., Kan'ony pod morem, izd. Mysl', Moskva 1973, strani 261.

Avtorja sta knjigo v celoti posvetila obravnavanju zelo sveže problematike s področja morske geomorfologije — proučevanju podmorskih kanjonov in drugih značilnosti morskega dna, ki so z njimi neposredno vzročno povezane (podmorski usadi, podori, plazovi, suspenzijski tokovi, kanali in vršaji). V ospredju je potemtakem obravnava zelo razsežnih reliefnih oblik, ki nastajajo s svojevrstnimi in dinamičnimi, predvsem pa velikopoteznimi geomorfološki procesi, ki smo jih do nedavna malo poznali. Odkriva nam jih pravzaprav šele nova raziskovalna tehnika (eholoti, seizmično-akustična, magnetna in druga merjenja morskega dna). Pri tem je pomembno, da segajo odmevi teh pojavov marsikje tudi neposredno do obal oziroma v obalni pas in šelfna morja, kjer si jih doslej povečini nismo znali ustrezno razlagati. Ti pojavi niso samo zanimivi, temveč so pomembni tudi z družbenogeografskega vidika, kar se je doslej že večkrat prav očitno pokazalo (npr. trganje